

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО
ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ПРОГРАМИРАНЕ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ”

ИЗИСКВАНИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

*по покана за представяне на средносрочна рамкова инвестиционна програма
и проектни фишове*

*чрез процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова
помощ*

Приоритетна ос 3: «Устойчиво развитие на туризма»

Операция 3.1: «Подобряване на туристическите атракции и свързаната
с тях инфраструктура»

Схема за безвъзмездна финансова помощ:

**BG161PO001/3.1-01/2008 ” Подкрепа за паметници на културата с национално и
световно значение допринасящи за устойчивото развитие на туризма”**

Конкретен бенефициент: Министерство на културата

Бюджетна линия: BG 161PO 001/3.1-01/2008

Краен срок за кандидатстване: за 2008 година - 31 Октомври.
за 2009 година - 30 Юни.
за 2010 година – 31 Май.

Код по приоритетна тема:	58
Код по форма на финансиране:	01
Код по териториална спецификация:	01, 02, 04
Код по местонахождение:	BG

София, юли 2008

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”	7
1.1. ВЪВЕДЕНИЕ	7
1.2. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	8
1.3. ПРИОРИТЕТНА ОС 3 „УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА”	9
1.4. ОПЕРАЦИЯ 3.1. “ПОДОБРЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ АТРАКЦИИ И СВЪРЗАНАТА С ТЯХ ИНФРАСТРУКТУРА”	10
2. СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ „ПОДКРЕПА ЗА ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА С НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО ЗНАЧЕНИЕ ДОПРИНАСЯЩИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА”	10
3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	12
4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	13
4.1. ПРАВИЛА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОЕКТИ, ГЕНЕРИРАЩИ ПРИХОДИ	14
4.2. ДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	14
4.3. ДОПУСТИМИ И НЕДОПУСТИМИ РАЗХОДИ	19
5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ И ПРОЦЕДУРА ЗА ОЦЕНКА НА СРЕДНОСРОЧНАТА РАМКОВА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ	25
5.1. ФОРМУЛЯР ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	25
5.2. КАК И КЪДЕ СЕ ИЗПРАЩАТ РАМКОВАТА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ	25
5.3. КРАЕН СРОК ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА РАМКОВАТА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ	26
5.4. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ	26
5.5. ОЦЕНКА НА СРЕДНОСРОЧНАТА РАМКОВА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И НА ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ КЪМ НЕЯ	27
5.6. СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ	34
5.7. УВЕДОМЯВАНЕ ОТНОСНО РЕШЕНИЕТО НА ДОГОВАРЯЩИЯ ОРГАН	35
5.8. УСЛОВИЯ, ПРИЛОЖИМИ КЪМ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СРЕДНОСРОЧНАТА РАМКОВА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ, СЛЕД РЕШЕНИЕТО НА ДОГОВАРЯЩИЯ ОРГАН ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ	36
5.9. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА	41

Обяснителни бележки

Анекс	Документ, с който се изменят или допълват условията на сключения вече договор
Безвъзмездна финансова помощ	Без да противоречи на чл. 108 от Регламент (ЕО, Евратом) No 1605/2002г., това са средства, предоставени от ОП "Регионално развитие", включително съответното национално съфинансиране, с цел изпълнението на одобрен проект, насочен към постигане на определени резултати.
Бенефициент на безвъзмездна финансова помощ	Лицата, посочени в чл.2, ал. 4 от Регламент (ЕО) No 1083/2006г. - публичен или частен стопански субект, организация или предприятие, който отговаря за започването или за започването и изпълнението на операциите. В рамките на схемите за помощ по член 87 от Договора за създаване на ЕО бенефициентите са публични или частни предприятия, които изпълняват отделен проект и получават публична помощ.
Възстановим данък добавена стойност	Сумата на платения данък върху добавената стойност, която регистрираното по реда на Закона за данък върху добавената стойност лице има право да приспадне от задълженията си по Закона за данък върху добавената стойност, включително когато, като е имало това право, не го е упражнило по реда на закона.
Договарящ орган	Орган, който провежда процедури за набиране и оценка на проектни предложения и сключва договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.
Договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	Договор, сключен между Ръководителя на Договарящия орган и бенефициент, за предоставяне и разходване на безвъзмездна финансова помощ с цел изпълнение на одобрен проект.
Допустими разходи	Разходите, които могат да бъдат приети като разрешени по един проект по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г..
Конкретен бенефициент	Организация, институции, административна структура и друга подобна, индивидуално посочена в оперативната програма като единствен субект, който може да изготви проектно предложение и да получи безвъзмездна помощ за определена дейност.
Критерии за допустимост на дейностите по рамковата инвестиционна програма/ проектни фишове	Изисквания, които се отнасят до видовете дейности, предвидени за изпълнение в рамките на проектните фишове, които отговарят на приоритетите и целите на конкретната безвъзмездна финансова помощ, както и на правилата и законодателството в областта на държавните помощи.
Критерии за оценка на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове към нея	Критерии, изготвени и одобрени от Управляващия орган, съобразени с критериите за подбор на проекти на ниво операции, одобрени от Комитета за наблюдение по съответната оперативна програма, създаден с Постановление № 182 на Министерския съвет от 2006 г. за създаване на Комитети за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка и Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, в съответствие с които се извършват оценката и изборът на проекти, които да бъдат съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз.

Недопустими разходи	Разходи, които не могат да бъдат приети като разрешени по проект и не могат да бъдат включени в искане за плащане по смисъла на ПМС № 62 от 21.03.2007 г. и ПМС № 245 от 09.10.2007 г.
Нередност	Всяко нарушение на разпоредба на общностното и/или националното законодателства, произтичащо от действие или бездействие на стопански субект, което има или би имало като последица нанасянето на вреда на общия бюджет на Европейския съюз и/или националния бюджет, като отчете неоправдан разход.
Одитиращ орган	Структурата, която е функционално независима от Управляващия орган и Сертифициращия орган и е отговорна за проверката на ефективното функциониране на системите за управление и контрол.
Оперативна програма	Документ, представен от държава-членка и одобрен от Комисията, който определя стратегия за развитие съгласно набор от приоритети, които следва да се осъществят с помощта на Структурните фондове и Кохезионния фонд.
Операция	Проект или група от проекти, избрани от Управляващия орган на съответната Оперативна програма или от друго звено под негова отговорност, съгласно критерии, определени от Комитета за наблюдение, и изпълняван/и от един или повече бенефициенти, с оглед постигане целите на Приоритетното направление, в рамките на което се изпълнява/т.
Оценителна комисия	Комисия, сформирана от най-малко трима членове, които притежават необходимата квалификация и професионална компетентност за предоставяне на обосновано становище по проектните предложения.
Оценка на административното съответствие	Етап от оценката на проектното предложение, при който се извършва проверка относно формалното представяне на проектното предложение.
Оценка на допустимостта	Етап от оценката на проектното предложение, при който оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост на кандидатите и проектните дейности.
Покана за представяне на рамкова инвестиционна програма	Покана от страна на Управляващия орган, адресирана към конкретен бенефициент, с цел да се разработи и представи рамкова инвестиционна програма с проектни фишове в рамките на специфична операция.
Приоритетна ос	Една от целите на стратегията в оперативна програма, която включва група операции, които са свързани и имат специфични измерими цели.
Проект	Съвкупност от взаимосвързани и взаимодопълващи се дейности с предварително определена цел/и, необходими ресурси и времева рамка за изпълнение, водещи до постигането на конкретни количествено-измерими резултати.
Проекти, генериращи приходи	Всяка дейност, която включва инвестиция в инфраструктура, чието използване подлежи на такси, заплащани директно от ползвателите или всяка дейност, която включва продажбата или отдаването под наем на земя или сгради или всяко друго предоставяне на услуги срещу заплащане (чл. 55 от Регламент

	1083/11.07.2006 г.).
Проектен фиш	Предложение за проект, кандидатстващо за безвъзмездна финансова помощ, включващо формуляр за кандидатстване, бюджет и други придружителни документи. Проектният фиш е неразделна част от рамковата инвестиционна програма на конкретния бенефициент.
Сертифициращ орган	Структурата, отговорна за сертифициране на разходите по всяка оперативна програма и за подготвяне и изпращане на ЕК на сертифицирана декларация за разходите и искане за плащане по всяка оперативна програма.
Средносрочна рамкова инвестиционна програма	Програма, изготвена от съответния конкретен бенефициент, за кандидатстване по операция на Оперативната програма, съдържаща секторен анализ, оценка на потребностите, целите, мерките, индикатори за наблюдение, набор от зрели проекти, които ще се реализират (проектни фишове), включително финансова обосновка.
Схема за безвъзмездна финансова помощ	Това е общоприетото название на безвъзмездна финансова помощ по оперативна програма. В настоящите насоки безвъзмездна финансова помощ и схема за безвъзмездна финансова помощ се използват като синоними.
Техническа и финансова оценка	Оценка по същество на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове, която се извършва в съответствие с критериите за оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на Оперативната програма.
Управляващ орган	Структурата, определена да осъществява функцията по управление на оперативната програма и отговорна за нейното ефективно, ефикасно и законосъобразно изпълнение.

Списък на съкращенията

ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗУТ	Закон за устройство на територията
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НВМОП	Наредба за възлагане на малки обществени поръчки
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОЛАФ	Европейска служба за борба с измамите.
ОПРР	Оперативна програма "Регионално развитие"
ПМС	Постановление на Министерски съвет
СМР	Строително-монтажни работи

1. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”

1.1. Въведение

Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013 (ОПРР) представлява единна оперативна програма за всичките шест района за планиране в България, които са избираеми за финансиране по цел „Сближаване” на политиката за сближаване на ЕС. ОПРР е разработена в съответствие с целите на Европейския съюз, определени в Стратегическите насоки за сближаване на Общността за периода 2007-2013 година. Също така, ОПРР е в съответствие с Националната стратегическа референтна рамка на Република България и с Националната програма за реформи. В този по-широк контекст всички действия, предвидени в рамките на ОПРР, ще включват приоритетите на Общността, които подкрепят устойчивото развитие чрез укрепване на растежа, конкурентноспособността и заетостта, социалното включване, както и опазване качеството на околната среда.

Оперативна програма „Регионално развитие” за периода 2007 – 2013 г. трябва да изпълни следните средносрочни цели:

Обща цел на програмата

- ⇒ Подобряване на качеството на живот и работната среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентноспособност и устойчиво развитие.

Специфични цели на програмата

- ⇒ Изграждане на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с техните по-слабо урбанизирани периферни територии, като по този начин се увеличават възможности за просперитет и развитие.
- ⇒ Осигуряване на по-добър достъп до пътни, ИКТ и енергийни мрежи за изостаналите райони.
- ⇒ Повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви, диверсифицирани, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност.
- ⇒ Мобилизиране на регионалните и местни технически и институционални възможности и ресурси за осъществяване на политики за регионално развитие.

ОП „Регионално развитие” поставя стратегически акцент върху ограничен брой въпроси в отговор на потребността от изпълнение на целите на ЕС за постигане на растеж и трудова заетост в светлината на подновената Лисабонска стратегия, чрез използване на инструментите на политиката за сближаване и Стратегическите насоки на Общността за сближаване 2007–2013. Акцентът се поставя върху избрана комбинация от няколко стратегически области, попадащи главно в обхвата на първите основни насоки.

- ⇒ **Стратегията на ОПРР е да се повиши конкурентноспособността и привлекателността на регионите и общините и да се намалят различията**

между и особено в рамките на шестте района за планиране на ниво NUTS II посредством подобряване на индустриалната, жилищната, социалната, екологичната и културна среда на градските райони и достъпността на селските райони по отношение на пътните, информационните и комуникационни, както и енергийните мрежи.

Стратегията ще бъде изпълнена посредством пет приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1:* Устойчиво и интегрирано градско развитие
- Приоритетна ос 2:* Регионална и местна достъпност
- Приоритетна ос 3:* Устойчиво развитие на туризма
- Приоритетна ос 4:* Местно развитие и сътрудничество
- Приоритетна ос 5:* Техническа помощ

1.2. Институционална рамка за прилагане на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

Управляващ орган на ОПРР е Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие” в Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Управляващият орган носи отговорност за управлението на ОПРР, съгласно Регламент № 1083/2006г.

Договарящ орган на ОПРР - Управляващият орган е и Договарящ орган, по смисъла на ПМС №121/2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, и по Програма ФАР на Европейския съюз, (обн. ДВ, бр.45/07 г.).

Комитет за наблюдение на ОПРР одобрява критериите за избор на операции по ОПРР, осъществява наблюдение, одобрява корективни мерки и изпълнява други функции, произтичащи от Регламент (ЕС) № 1083 /2006 г. и ПМС №182 / 21.07.2006г.

Сертифициращ орган е Дирекция “Национален фонд” в Министерство на финансите. Съгласно чл. 61 от Регламент (ЕС) №1083/ 2006 г., Сертифициращият орган е отговорен за сертифициране на разходите, извършени от бенефициентите.

Одитиращ орган е Дирекция „Одит на средствата от ЕС” в Министерство на финансите. Съгласно чл. 62 от Регламент (ЕС) №1083/ 2006 г., Одитиращият орган е отговорен за извършването на одити, за проверка на ефективното функциониране на системата за управление и контрол на оперативната програма.

Централно координационно звено е структурата, която координира и следи изпълнението на целите на НСРР в процеса на усвояване на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в страната. Тази функция се осъществява от дирекция „Управление на средствата от ЕС” в Министерство на финансите.

1.3. Приоритетна ос 3 „Устойчиво развитие на туризма”

Настоящите насоки за кандидатстване по схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/3.1-01/2008 „Подкрепа за паметници на културата с национално и световно значение допринасящи за устойчивото развитие на туризма” са в рамките на приоритетна ос 3 на ОПРР „Устойчиво развитие на туризма”.

Приоритетна ос 3 попада в обхвата на сферата на действие на ЕФРР, посочена в чл.4, т.6 и 7 от Регламент(ЕО) 1080/2006г.

Приоритетната ос цели повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви и разнообразни, специфични за региона туристически продукти с висока добавена стойност и увеличаване на приноса на сектора към устойчивото регионално развитие.

Туризмът се счита за един от приоритетните сектори на българската икономика. Неговият потенциал се доказва от приноса му към брутния вътрешен продукт, износа и валутните приходи, както и създаването на работни места. Високата териториална концентрация, обаче, в съчетание с еднообразието на продукта и пропуските в маркетинга на туристическите дестинации, намаляват шансовете досегашният темп на растеж да продължи в средносрочна и дългосрочна перспектива, докато настоящата тенденция на развитие крие значителни екологични, социални и икономически рискове за свръхразвитите курорти.

Акцентът на приоритетната ос е върху развитието на туристическия продукт по екологично и икономически устойчив начин, основано върху продуктово и пазарно разнообразие и по-пълно и по-равномерно използване на туристическия потенциал. Целта е да се разшири териториалния обхват на туризма, ползите от него да се разпределят по регионално по-балансиран начин и да се допринесе за икономическото разнообразяване на регионите.

Допълнително ще бъде подпомогнато подобряването на бизнес средата за туризъм с цел да се предложат инвестиционни решения, които да насърчат туризма и развитието на бизнеса чрез изграждане на туристически атракции и свързана с тях туристическа инфраструктура, популяризиране и модернизиране на туристическите обекти, разширяване и подобряване маркетинга на туристическите дестинации, увеличаване на пазарната информация в рамките на туристическата индустрия и политика, както и укрепване на партньорството между различните участници.

Без тази подкрепа очакваното ниво на развитие на туризма ще бъде постигнато на много по-късен етап и то не по такъв цялостен и допълващ начин, какъвто е предвиден в настоящата приоритетна ос.

Съществен елемент на приоритетната ос ще бъде максимизирането на въздействието на осъществяваните дейности чрез приоритетно подпомагане на по-големи проекти, които имат значителен принос за конкурентноспособността и генерирането на доход за регионите и за промяна в настоящата териториална структура на туризма.

Приоритетната ос отговаря на целите на Националната стратегическа референтна рамка, която акцентира върху богатото и разнообразно природно и културно наследство, отчита

приноса на туризма за националния растеж и го възприема като основен елемент на местния потенциал и един от двигателите на регионалното и местно развитие. Така НСРР призовава към укрепване на регионалното измерение на продукта, поставяйки ударението върху ролята му за икономическата диверсификация, особено в селските региони, както и за опазване и използване на природното и културното наследство.

1.4. Операция 3.1. “Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”

Основна цел на операцията е развитие на интегрирани и специфични туристически продукти на базата на конкурентни и търсени атракции, които допринасят за диверсификацията и териториалното разпространение на туризма.

Операцията е фокусирана върху развитието на туристически атракции. Тя е насочена към преодоляване на несъответствието между богатия и разнообразен ресурсен потенциал и липсата на развити атракции, адаптирани към съвременните пазарни изисквания и интегрирани по начин, който осигурява значително търсене и икономическа жизнеспособност.

Операцията цели подобряване, обновяване и разширяване на обекти на природното и културно наследство и/или групи от такива обекти и свързаната с тях публична инфраструктура, насърчавайки по този начин развитието най-вече на специализирани продукти като културен, екологичен, здравен (балнеоложки/спа) туризъм и/или разнообразяване на предлагането на традиционния масов туризъм.

Основни акценти на операцията са:

- а) приоритетна подкрепа за по-големи по мащаб проекти, т.е. проекти които насърчават развитието на стратегически разположени туристически атракции с широко въздействие, основани на природното и културно-историческо наследство или на групи от по-малки туристически атракции и
- б) фокусиране на интервенциите върху по-слаборазвитите туристически локализации, притежаващи значителен туристически потенциал

Операцията ще подпомага проекти, основани на действителен маркетинг, които могат да докажат, че са в състояние да привлекат нови, особено чуждестранни туристи и да допринесат за нарастване на приходите от туризъм.

Операцията ще се фокусира върху туристически атракции, в смисъл на туристически обекти, които привличат посетителите и представляват комплексен туристически продукт или преживяване.

2. СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ „ПОДКРЕПА ЗА ПАМЕТНИЦИ НА КУЛТУРАТА С НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО ЗНАЧЕНИЕ ДОПРИНАСЯЩИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА”

Основната цел на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е **да подкрепи развитието на паметници на културата с национално и световно значение – в управление на Министерство на културата, които допринасят за развитието на устойчив културен туризъм, разнообразяване на туристическото предлагане и увеличаване на ползите от туризма.**

Конкретни цели:

- Да се развият конкурентноспособни туристически атракции, основани на паметници на културата с национално и световно значение,
- Да се развият по-слабо развити туристически локализации във вътрешността на страната, притежаващи културно-историческо наследство със значителен туристически потенциал.
- Да се подкрепи съхраняването и опазването на националното и световно културно наследство.

Предложените проекти трябва да допринасят за:

- разнообразяване на туристическото предлагане чрез развитие и укрепване на културен туризъм;
- икономическа диверсификация на съответната територия/ регион и намаляване на териториалната концентрация на туризма;
- привличане на значителен брой допълнителни посетители и увеличаване на заетостта на легловата база в съответната територия/ регион;

Постигането на целта ще се основава на следните обективно измерими индикатори:

Индикатор за въздействие:

- Нетни годишни приходи от международен туризъм;
- Заетост на легловата база;
- Брой нощувки извън развитите райони.

Индикатори за резултат:

- Нарастване на броя посетители на подкрепените туристически атракции - паметници на културата;
- Нарастване на удовлетвореността на посетителите от подкрепените атракции - паметници на културата.

Индикатори за продукт:

- Брой подкрепени паметници на културата с национално и световно значение;
- Брой създадени работни места към подкрепените туристически атракции - паметници на културата с национално и световно значение.

2.1. Процедура за изпълнение на схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

Процедурата за изпълнение на настоящата схема е **процедура за директно предоставяне** на безвъзмездна финансова помощ в съответствие с ПМС №121/ 31.05.2007 г. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

Съгласно чл.9 ал.1 от ПМС No.121/31.05.2007г. процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е тази, при която проектно предложение може да подаде само кандидат, който изрично е посочен в съответната оперативна програма като конкретен бенефициент на помощта.

Това са предимно случаите, в които една организация/институция/орган притежава изключителна компетентност в областта на конкретната дейност, или е единствената организация, която оперира или има възможност да оперира в сферата на тази дейност.

Конкретният бенефициент по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е **Министерство на културата**.

Процедурата за директно предоставяне се извършва на етапи, съгласно чл.9, ал.2 от ПМС № 121/31.05.2007г. и Вътрешните правила за провеждане на процедури за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на конкретен бенефициент по ОПРР 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие на ЕС.

3. ОБЩ РАЗМЕР НА ФИНАНСОВИТЕ СРЕДСТВА ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Общият размер на средствата по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е както следва:

Бюджетна линия	Общ размер на финансовите средства	Съфинансиране от ЕФРР (85%)	Национално съфинансиране (15%)
BG 161PO 001/3.1-02/2008	22 394 085 лева 11 449 914 евро	19 034 972 лева 9 732 427 евро	3 359 113 лева 1 717 487 евро

Сумата представлява общият предвиден размер за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Договарящият орган си запазва правото да не разпредели посочената по-горе сума при недостатъчен брой качествени проектни фишове към средносрочната рамкова инвестиционна програма, отговарящи на предварително зададените критерии.

Общият индикативен размер на средствата по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ може да бъде ревизиран и в съответствие със степента на усвояемост на средствата от страна на конкретния бенефициент предвид принципа на Европейската комисия за автоматично освобождаване на частта от бюджетния ангажимент за оперативна програма, която не е била използвана за плащане до края на третата година, следваща бюджетното задължение по програмата от 2007г. до 2010г. В тази връзка, Договарящият орган си запазва правото да не разпредели частта от посочената по-горе сума, за която не е сключен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ до края на 2010г.

Размер на безвъзмездната финансова помощ за отделните проектни фишове към средносрочната рамкова инвестиционна програма:

За отделните проектни фишове, включени в средносрочната рамкова инвестиционна програма, които могат да бъдат финансирани по настоящата схема, важат следните изисквания за минимален и максимален размер:

- Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: **200 000 лв.**
- Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: **5 000 000 лв.**

ВАЖНО!

По настоящата покана за представяне на средносрочна рамкова инвестиционна програма и проектни фишове **не се изисква съфинансиране от конкретния бенефициент.**

Оценителната комисия си запазва правото да препоръча намаляване на размера на исканата безвъзмездна финансова помощ по проектните фишове, ако разходите са неоснователни и прекомерно завишени.

4. ПРАВИЛА ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ПО НАСТОЯЩАТА СХЕМА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ФИНАНСОВА ПОМОЩ

Настоящите Изисквания за кандидатстване определят правилата за представяне, подбор и изпълнение на средносрочна рамкова инвестиционна програма и проектни фишове, съгласно процедурата на директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ в съответствие с чл.6, ал. 1, т.2 и чл.9 (1) на ПМС № 121/ 31.05.2007 г. и Вътрешните правила на Управляващия орган за провеждане на процедури за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на конкретен бенефициент по ОПРР.

Кандидатстването по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ се осъществява въз основа на средносрочна рамкова инвестиционна програма и проектни фишове към нея. Рамковата инвестиционна програма и проектните фишове се изготвят от конкретния бенефициент и се одобряват от Договарящия орган по реда на гореспоменатите Вътрешни правила.

Рамковата инвестиционна програма е средносрочен документ, разработван за финансовата рамка 2007-2013г. Тя включва секторен анализ, оценка на потребностите, цели, мерки, индикатори за наблюдение, набор от зрели проекти и бюджет.

Проектните фишове представляват предложения за проекти, кандидатстващи за безвъзмездна финансова помощ, включващи формуляр за кандидатстване, бюджет и други придружителни документи. Проектните фишове са неразделна част от средносрочната рамкова инвестиционна програма на конкретния бенефициент.

ВАЖНО!

Изпълнители от страна на конкретния бенефициент:

Конкретният бенефициент на безвъзмездна финансова помощ може да възложи изпълнението на дейностите по проектните фишове на изпълнители. Изпълнителите от страна на конкретния

бенефициент не са партньори по проектите и изборът им следва да се осъществи съгласно Закона за обществените поръчки и съответните подзаконови нормативни актове.

Договарящият орган ще осъществява текущ и последващ контрол за спазване от страна на конкретния бенефициент на процедурите за определяне на изпълнители. При представяне на искане от страна на конкретния бенефициент за плащане, Договарящият орган ще извършва проверка на процедурите за определяне на изпълнители с оглед признаване на разходите за съответната дейност, възложена на изпълнители.

По настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ не се допуска участието на партньори.

4.1. ПРАВИЛА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОЕКТИ, ГЕНЕРИРАЩИ ПРИХОДИ

За „проекти генериращи приходи“ по смисъла на чл.55 от Регламент на Съвета (ЕО) No.1083/2006г. от 11 юли 2006г. относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) No.1260/1999, **стойността на допустимите разходи не следва да надвишава разликата между текущата стойност на инвестиционните разходи и текущата стойност на нетните приходи от инвестицията за период от 30 години.**

Текущата стойност на инвестиционните разходи и текущата стойност на нетните приходи от инвестицията се определят като част от финансовия анализ/анализа „разходи-ползи“ за всеки конкретен проект „генериращ приходи“. За нуждите на изчисляването на генерирането или негенерирането на прихода, разходите за подготовка на инвестиционния проект се считат за част от инвестиционните разходи.

Когато не е възможно да се оценят предварително приходите, приходите, генерирани в рамките на 5 години от приключването на проекта, се приспадат от разходите за проекта, които са декларирани към Европейската комисия и следва да се възстановят от Бенефициента.

4.2. Допустими дейности по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

4.2.1. Продължителност

Планираната продължителност на дейностите, предвидени във всеки проектен фиш към рамковата инвестиционна програма **не може да надвишава 24 месеца.**

Конкретният бенефициент трябва да предвиди в продължителността на проектите по всеки отделен проектен фиш процедури като като подготовка и одобрение на техническата документация, издаване на необходимите разрешителни, провеждане на обществена поръчка за строителство, услуга и/или доставка, необходимо време за строителство, отчетност, окончателно разплащане към изпълнителите..

4.2.2 Териториален обхват:

Дейностите по настоящата схема могат да се осъществяват на цялата територия на страната с изключение на следните общини: *Аврен, Балчик, Банско, Бургас, Бяла (Варна), Варна, Долни*

Чифлик, Каварна, Несебър, Пловдив, Поморие, Приморско, Самоков, Смолян, Созопол, София, Царево, Чепеларе, Шабла (Приложение К).

4.2.3. Допустими дейности за финансиране /видове проекти/ по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са:

- Подобряване на паметници на културата с национално и световно значение - възстановяване, консервация, опазване, реставрация, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др.
- Подобряване на съпътстващата туристическа инфраструктура, необходима за нуждите на паметниците на културата като указателни табели, посетителски информационни центрове, детски площадки и съоръжения за отдих, негенериращи печалба, паркинги, тротоари, зелени площи, обществени тоалетни, осветление, малки съоръжения за събиране на отпадъци, съоръжения за подобряване достъпа на лица с увреждания и за улеснение на възрастни посетители;
- Изграждане на допълваща дребномащабна техническа инфраструктура в района на паметниците на културата, като път за достъп, комунални услуги и удобства за посетителите, осигуряваща интегрирано развитие на туристическите продукти;
- Допълващи дребномащабни неинфраструктурни дейности, имащи пряко отношение към подкрепяните паметници на културата (организиране на събития, маркетинг, реклама и дейности, свързани с промоцията и публичността на проектите);
- Обучение на персонала за работа със съоръженията към паметниците на културата, обект на подкрепа.

Паметниците на културата, обект на интервенция по проекта, трябва да са държавна собственост в управление на Министерството на културата.

В случай, че част от инфраструктурата в/до недвижимите паметници на културата е общинска собственост, то конкретният бенефициент следва да представи Решение на Общинския съвет, с което се декларира подкрепа за предвидените интервенции и запазване на предназначението на обекта/терена/инфраструктурата за период не по-малък от 5 години след приключване на проекта.

В случай, че част от инфраструктурата в/до недвижимите паметници на културата е държавна собственост в управление на публичен орган, различен от Министерството на културата, то конкретният бенефициент следва да представи писмо за подкрепа от собственика по отношение на предвидените интервенции и нотариално заверено копие на сключено споразумение между конкретния бенефициент и собственика, в което собственикът декларира своето съгласие за извършване на предвидените по проекта дейности и се уреждат правата и задълженията на двете страни по отношение на експлоатацията и поддръжката на съответната инфраструктура/ атракция, включена в проектния фиш.

При условие, че част от дейностите по проекта са свързани с интервенции върху земя или друг недвижим имот - частна собственост и без извършването на тези дейности не би било възможно постигането на целите на проекта, то конкретният бенефициент може да извърши покупката на земя или застроен недвижим имот при спазване на условията на чл.7 от ПМС 245/09.10.07 или да предприеме процедура за учредяване в негова полза

на ограничено вещно право и представи документ учредяващ право на строеж или съответните сервитутни права.

Всички дейности свързани с реставрация, консервация, експониране на недвижими паметници на културата, както и реконструкция/ремонт/ изграждане на техническа инфраструктура в техните граници и охранителните им зони се извършват с разрешение от Националния институт за паметниците на културата и в съответствие с разпоредбите на чл. 20 и 21 от Закона за паметници на културата и музеите, Закона за устройство на територията, Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти и Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове.

Дейности по проекти, извършвани в места, попадащи в зоните по Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000, следва да се извършват в съответствие с разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие и вторичното законодателство към него, както и с предвидените ограничения в заповедите за определяне на местата и плановете за тяхното управление.

Конкретният бенефициент, независимо дали инвестиционното му предложение попада в обхвата на Приложение 1 към чл.92 или Приложение 2 към чл.93 на ЗООС или не попада в обхвата на нито едно от двете приложения, е длъжен да поиска от съответната РИОСВ по местоположение на дейностите по проекта, извършване на преценка на вероятността за оказване на значително отрицателно въздействие на план/програма/проект или инвестиционно предложение върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000 и издаване на Решение по чл.18 или съответно на решение по чл.20 и решение по чл.28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.

Задължение на конкретния бенефициент е да провери също така за необходимостта от извършване на Оценка на въздействието върху околната среда в съответствие със Закона за опазване на околната среда и да представи заедно с документите за кандидатстване:

Решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС или писмено становище от съответната РИОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на ЗООС.

При разработването на проектните фишове конкретният бенефициент задължително трябва да предвиди в изпълнението на проектите дейности:

- **Одит на проекта** – одитът на проекта трябва да бъде извършен от регистриран експерт-счетоводител или фирма за одит, като докладът за одит трябва да бъде приложен към окончателния финансов отчет на проекта;
- **Дейности за разпространение на информация и публичност** – съгласно чл. 6 от Общи условия към финансираните по Оперативна програма “Регионално развитие” 2007-2013г. договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ и Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност, изготвени от

Управляващия орган (**Приложение 3** към настоящите Изисквания за кандидатстване). С оглед осигуряване публичността и информирането на обществеността относно финансовия принос на ЕС за реализацията на даден проект е необходимо проектното предложение да предвижда пресконференция/конференция/кръгла маса по повод стартирането на проекта, както и подобно събитие при приключване на проекта за оповестяване резултатите от реализацията му.

1. Конкретният бенефициент е длъжен да представи остойнотени технически спецификации (съгласно Приложение Б3) за оборудването/съоръженията, които ще бъдат закупени със средства по проекта, когато това е приложимо.
2. Конкретният бенефициент трябва да предвиди строителен надзор от лицензирана фирма – консултант съгласно чл.168, ал.2 от ЗУТ за проектните предложения, включващи строежи от първа до четвърта категория.
3. Предложените дейности в проектния фиш следва да се вписват в рамката на приетата от Комисията по култура към НС през 2006г. *Концепция за развитието на българската култура.*

4.2.4. Недопустими дейности/проекти за финансиране по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ са:

- Всякакви дейности от търговски характер, генериращи приходи за конкретния бенефициент;
- Дейности, свързани с политически партии;
- Благотворителни дарения;
- Дейности, финансирани от националния бюджет и бюджета на други програми на Общността.

ВАЖНО!

Проект, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, не може да бъде едновременно допустим и за финансова помощ по настоящата схема за същите дейности. Следователно конкретният бенефициент, подпомаган по други европейски програми и други донори, както и по национални програми с публично финансиране, може да кандидатства по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ единствено за други, нефинансирани по тези програми, дейности.

4.2.5. Степен на проектна готовност

Задължение на конкретния бенефициент е да провери дали за предвидените в проектното предложение строително-ремонтни дейности се изисква одобряване на инвестиционен проект съгласно ЗУТ.

а) В случай на дейности, за които съгласно ЗУТ не се изисква одобряване на инвестиционен проект, към проектния фиш трябва да се представят:

- Схема/ карта на обекта/тите на интервенция, обяснителна записка, описваща предвидените строително-ремонтни дейности;
- Количествено-стойностна сметка по видове работи.

б) В случай, когато предвидените дейности изискват одобряване на инвестиционен проект съгласно ЗУТ, кандидатът задължително представя към проектния фиш техническа документация, включваща:

- Идеен, технически или работен проект съгласно Закона за устройство на територията и Наредба №4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, придружен от подробна количествено-стойностна сметка по видове СМР. Допуска се представяне на идеен проект съгласно ЗУТ, като след сключване на договор за безвъзмездна финансова помощ бенефициентът се задължава да възложи на изпълнител изготвянето на техническия/работен проект. Размерът на безвъзмездната финансова помощ за тези дейности, се обосновава на базата на този идеен проект придружен от количествено-стойностна сметка;
- Разрешение за строеж съгласно чл.148-156 от ЗУТ;
- Оценка на съответствието на инвестиционния проект със съществените изисквания към строежите изготвена като комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант /независим строителен надзор/ за строежи 1-ва и 2-ра категория или Решение на експертния съвет на одобряващата администрация/ комплексен доклад от лицензирана фирма-консултант за строежи 3 -та, 4-та и 5-та категория съгласно чл.142, ал.6 от ЗУТ;

И в двата случая, когато е приложимо по реда на ЗООС и Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони се представят:

- Решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС или писмено становище от съответната РИОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на ЗООС. За всяко инвестиционно предложение бенефициентът следва сам да провери при съответната компетентна институция - РИОСВ дали следва да се извърши преценка за необходимостта от ОВОС или ОВОС.
- Решение по чл.18 или съответно решение по чл.20 и решение по чл.28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони, като всеки кандидат е длъжен да поиска от съответната компетентна институция - РИОСВ, извършване на преценка на вероятността за оказване на значително отрицателно въздействие на план/програма/проект или инвестиционно предложение върху защитените зони от мрежата НАТУРА 2000.

За доставка на оборудване/съоръжения конкретният бенефициент трябва да представи:

- Остойнотени технически спецификации по образец съгласно Приложение БЗ.

4.3. Допустими и недопустими разходи

4.3.1. Допустими разходи: разходи, които се признават при предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

При предоставяне на безвъзмездната финансова помощ по конкретен проект ще бъдат взети под внимание само „допустимите разходи“. Бюджетът представлява както предварителна оценка на очакваните разходи, така и максимален размер на „допустимите разходи“. Единичните стойности на допустимите разходи трябва да се базират на нормативно определени размери или на реални пазарни цени.

Допустимите разходи не трябва да противоречат на:

- Правилата, описани в *Регламент (ЕО) №1080/2006г.* на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) №1783/1999г., *Регламент (ЕО) №1083/2006г.* на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския регионален фонд, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г.,
- ПМС №62/ 21.03.2007 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007-2013 г., и
- ПМС №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013г.

За да се считат за допустими в контекста на проектните фишове към средносрочната рамкова инвестиционна програма, разходите трябва:

1. да са необходими за изпълнението на проекта, да са заложи в договора по смисъла на чл.3 от ПМС №121/ 31.05.2007 г. и да отговарят на принципите за добро финансово управление – икономичност, ефикасност и ефективност на вложените средства;
2. да са действително извършени и да бъдат отчетени въз основа на първични счетоводни документи или други документи с еквивалентна доказателствена стойност съгласно националното законодателство;
3. да са действително платени и отчетени през периода за допустимост на разходите по чл.3 от ПМС №245/ 09.10.2007г.;
4. да са отразени в счетоводната и данъчната документация на конкретния бенефициент и да могат да бъдат проследени въз основа на ефективно функционираща одитна пътека;
5. да могат да се установят и проверят и да бъдат подкрепени от оригинални разходооправдателни документи;

6. да не са финансирани по друг проект, програма или друга финансова схема, финансирана от публични средства на националния или европейския бюджети;
7. да са извършени за дейности по Оперативната програма в съответствие с разпоредбите на приложимото законодателство;
8. разходите, свързани с изпълнението на договори за доставка на стоки и предоставяне на услуги са допустими, ако договорите са сключени при спазване изискванията на националното законодателство за възлагане на обществени поръчки.

Период на допустимост на разходите

Общият период на допустимост на разходите по Оперативната програма се определя съгласно чл.3, ал.1 от ПМС №62/ 21.03.2007 г. и чл.3 от ПМС №245/09.10.2007 г., а именно **от 01.01.2007 г. до 31.12.2015г.**

Преки допустими разходи

Преките допустими разходи съгласно **ПМС № 245/ 09.10.2007 г.** са свързани с изпълнението на дейностите по сключени договори, обобщени в следните основни групи:

- разходи за закупуване на земя, при спазване на условията на чл.7 от ПМС 245/09.10.07;
- разходи за покупка на застроен недвижим имот, при спазване на условията на чл.7 от ПМС 245/09.10.07;
- разходи, свързани със заснемания, идейни, технически и работни проекти и с оценка на съответствието на проектите, съгл. чл. 142, ал.4 от Закона за устройство на територията **в размер до 5% от стойността на строително-монтажните работи;**
- разходи, свързани с набавянето на необходими разрешителни документи, изискващи се от националното законодателство, включително и свързаните с тях такси, дължими на съответните компетентни органи;
- разходи, свързани с подготовката на документация за участие в процедура за възлагане на обществени поръчки и за провеждане на процедурите за избор на изпълнители в съответствие с националното законодателство в тази област;
- разходи за подготовка на строителната площадка (разрушаване на съществуващи строежи или на части от тях, разчистване на строителната площадка, вертикална планировка);
- разходи за строителни и монтажни работи за:
  - обновяване, преустройство, реконструкция и всички видове ремонт на сгради – земни работи, укрепителни съоръжения, ремонт и възстановяване на конструкцията, подмяна или ремонт на водопроводни, канализационни, електрически, отоплителни, климатични, пожароизвестителни, телекомуникационни инсталации в сгради, внедряване на инсталации, използващи възобновяеми енергийни източници, изпълнение на мерки за енергийна ефективност, включително и одити за енергопотребление, енергийно обследване и сертифициране на сгради, довършителни работи, създаване на архитектурна среда за хора с увреждания и други специфични в зависимост от предназначението на строежа;

- реконструкция и рехабилитация на пътища с **обща дължина до 3 километра** – трасировка, земни работи, полагане на нова пътна настилка, ремонт на пътното тяло, ремонт на съществуваща пътна настилка, изпълнение на укрепителни и отводнителни съоръжения, на пътна сигнализация и маркировка, предпазни огради, осветление и други мерки, свързани с безопасността на пътя;
- изграждане, реконструкция, ремонт, рехабилитация на телекомуникационна инфраструктура;
- възстановяване, консервация, опазване, реставрация на паметници на културата, природни, културни и исторически забележителности;
- строителство, реконструкция и рехабилитация на техническа инфраструктура до и в райони на туристически атракции, изпълнение на туристическа маркировка;
- строителство, преустройство, реконструкция, рехабилитация и изграждане на зони за отдих (паркове, зелени площи, детски площадки и др.), пешеходни алеи и тротоари, велосипедни алеи, обществени паркинги, създаване на архитектурна среда за хора с увреждания, поставяне на рекламни, информационни и монументално-декоративни елементи в района на паметниците на културата;
- разходи за авторски и строителен надзор в **размер до 5% от стойността на строително-монтажните работи**;
- разходи, свързани с въвеждането на обекта в експлоатация (присъединяване към външната електрическа, водопроводна, канализационна, топлофикационна, телекомуникационна система);
- разходи за закупуване на нови съоръжения, оборудване и нематериални активи;
- разходите за амортизация на амортизируеми активи, които са пряко свързани с целите на съфинансирания проект, са допустими при спазване на условията на чл.4 ал.6 от ПМС № 62/ 21.03.2007 г.;
- разходи за изработване и разпространение на информационни и рекламни материали, организиране на събития в района на туристическите атракции (паметници на културата) – **до 5% от преките допустими разходи по проекта**
- разходи за услуги, които са пряко свързани с проекта, съфинансиран от Оперативната програма и са необходими за неговата подготовка и изпълнение, като транспорт, наеми, дизайнерски, архитектурни, инженерни, информационно-технологични, консултантски, правни и нотариални, изследвания и експертни проучвания, разходи за предпроектни проучвания, разходи за оценка на въздействието върху околната среда, разпространение на информацията, финансово-счетоводна проверка, застраховки и други услуги;
- разходи за дейности по информирание и публичност за проекта, съфинансиран по Оперативната програма - **до 2% от преките допустими разходи по проекта**;
- разходи за одит - не трябва да надвишават **1% от общите допустими разходи по проекта**;
- разходи за закупуване на втора употреба съоръжения и оборудване съгласно чл.8, т.2 (а), (б), (в), (г) от ПМС 245/09.10.07

Допустими непреки разходи:

Разходи за човешки ресурси, включващи:

- a. разходи за възнаграждения за лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта, включително дължимите осигурителни вноски, и
- b. разходи за командировки (пътни, дневни и квартирни) на лица, пряко ангажирани с дейности по управлението и/или изпълнението на проекта в страната при положение, че са извършени и отчетени в съответствие с приложимата нормативна уредба в тази област;

Разходите за човешки ресурси не трябва да надвишават 2 % от стойността на преките допустими разходи по проекта.

Разходите за организация и управление, класифицирани като **непреки разходи по проекта**, включват **разходи за наем на помещения и съответните режимни**. Те следва да се отнасят за помещения, в които се извършват само дейности по проекта. В случаите, в които не е възможно обособеното им отчитане спрямо общите подобни разходи на конкретния бенефициент, то тези разходи се определят като част от общата стойност на съответния вид разход, изчислена на базата на постоянна процентна ставка, определена въз основа на надлежно обоснована методология.

Разходите за организация и управление **не трябва да надвишават 2% от стойността на преките допустими разходи по проекта.**

Специфични допустими разходи

1) Допустими разходи по правилата на Европейския социален фонд.

В съответствие с *чл.34, ал.(1) на Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета, чл.11 на ПМС №62/ 21.03.2007г.* и одобрените от Комитета за наблюдение критерии за избор на операции по Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013г., с оглед на доброто изпълнение на проекта, кандидатът по настоящата схема има право да включи в разходите по проекта и разходи за дейности, попадащи в обхвата на Европейския социален фонд.

Правилата за допустимост на този вид разходи се определят от правилата за допустимост на разходите по ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013г., описани в ПМС № 180/27.07.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд, за финансовата рамка 2007 – 2013 г.

Допустими разходи са: **разходи за обучение, пряко свързано с използването на съоръженията/ оборудването в подкрепяните паметници на културата в размер до 5% от стойността на преките допустими разходи по проекта.**

ВАЖНО!

Разходи за обучения, които не са пряко свързани с постигане целите на проекта, няма да бъдат финансирани.

2) Невъзстановим данък добавена стойност, съгласно Указание на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007 г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС (**Приложение И от Насоките за кандидатстване**).

Бенефициентът определя ДДС като невъзстановим, когато:

1. бенефициентът не е регистриран по ЗДДС;
2. бенефициентът е регистрирано лице по чл.99 и чл.100, ал.2 по ЗДДС;
3. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС на основание, различно от посоченото в т.2, и стоките и услугите, финансирани по настоящата схема са предназначени за:
  - извършване на освободени доставки по глава четвърта по ЗДДС, или
  - безвъзмездни доставки, или за дейности, различни от икономическата дейност на лицето.
4. бенефициентът е регистрирано лице по ЗДДС и правото на приспадане на данъчен кредит за получените стоки и услуги, финансирани по настоящата схема, не е на лице на основание чл.70, ал.1, т.4, 5 от ЗДДС.

4.3.2. Недопустими разходи

Недопустими разходи по схемата за безвъзмездна финансова помощ са недопустимите разходи съгласно правилата за Структурни фондове на ЕС: Регламент (ЕО) №1080/2006г. на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) 1783/1999г., Регламент (ЕО) №1083/2006г. на Съвета относно определянето на общи разпоредби за Европейския регионален фонд, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999г., ПМС №62 от 21 март 2007 г., както и ПМС №245/ 09.10.2007 г. за приемане на детайлни правила за допустимост на разходите по Оперативна програма „Регионално развитие”, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, за финансовата рамка 2007-2013 г.

Недопустими разходи съгласно разпоредбите на ПМС № 62/21.03.2007г и ПМС 245/09.10.2007г.

1. разходи, за които вече е получавана публична безвъзмездна помощ от националния или европейския бюджети, дори и частично;
2. разходите, определени за недопустими съгласно чл. 4, ал. 13 и чл. 9, ал. 1 на ПМС № 62/21.03.2007г.;
3. разходи за закупуване на втора употреба съоръжения и оборудване, с изключение на случаите, когато целите на проекта не биха били постигнати без закупуването на подобно оборудване и при спазване едновременно на следните условия (чл.8, ал.2 на ПМС 245/09.10.2007г.):
  - продавачът да не ги е закупил с публична безвъзмездна помощ, дори и частично, в периода от последните 7 години преди подаване на проектното предложение;

23

- цената им да не надвишава пазарната стойност, установена от независим сертифициран оценител или надлежно оторизиран орган към деня на покупката и да е по-малка от разходите за придобиване на подобни нови активи;
  - да имат технически характеристики, необходими за изпълнение на проекта, да са в съответствие с приложимите норми и стандарти и да са експлоатационно годни. Това съответствие следва да бъде валидно за целия период на изпълнение на проекта и за срок не по-малък от периода, определен в чл.57 от Регламент (ЕО)1083/2006 г.на Съвета;
  - да има одобрение от Управляващия орган за закупуването им;
4. разходи по договори за услуги и доставки, свързани със следните договори с подизпълнители (чл.8, ал.3 на ПМС 245/09.10.2007г.):
- договори с подизпълнители, които увеличават разходите за изпълнение на дейността, без да създават добавена стойност;
  - договори с посредници и консултанти, в които плащането е определено като процент от общия разход за дейността, освен ако конкретният бенефициент може да докаже, че плащането се отнася за действително извършената работа или услуга;
5. разходи за лихви, разноските за финансови трансакции, комисионните и загубите от курсови разлики при обмяна на чужда валута, и други чисто финансови разходи;
6. други данъци и такси, с изключение на случаите, предвидени в чл. 7, т. 11 на ПМС 245/09.10.2007г.;
7. разходи за покриване на възможни бъдещи загуби или дългове;
8. възстановим данък добавена стойност съгласно чл.9, ал.1 на ПМС № 62/21.03.2007г.

Специфични недопустими разходи по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ са:

- Разходи за закупуване на съоръжения, оборудване и нематериални активи, които не са предназначени за целите на проекта;
- Непредвидени разходи.

Направеният от конкретния бенефициент **принос в натура** не представлява действителен разход и **не се счита за допустим**. Този принос няма да бъде зачитан за съфинансиране от страна на конкретния бенефициент по настоящата схема.

ВАЖНО:

Размерът на безвъзмездната финансова помощ е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи. Извършените от конкретния бенефициент недопустими разходи не подлежат на възстановяване.

5. НАЧИН НА КАНДИДАТСТВАНЕ И ПРОЦЕДУРА ЗА ОЦЕНКА НА СРЕДНОСРОЧНАТА РАМКОВА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ

5.1. Формуляр за кандидатстване

Конкретният бенефициент трябва да използва Формулярите за кандидатстване (средносрочна рамкова инвестиционна програма и проектен фиш - **Приложения А и Б**) със съответните приложения към настоящите Изисквания за кандидатстване, публикувани на интернет-страницата на Оперативната програма - www.bgregio.eu и интернет-страницата на МРРБ - www.mrrb.government.bg

Формулярите за кандидатстване трябва да бъдат попълнени максимално ясно в зададения WORD-формат **на български език**. Конкретният бенефициент трябва да опише подробно изпълнението на целите на средносрочната рамкова инвестиционна програма, ползите от нея и съответствието с целите на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Няма да се приемат Формуляри за кандидатстване, попълнени на ръка.

Формулярите за кандидатстване със съответните приложения трябва да бъдат подадени в 1 оригинал и 2 копия.

Формулярът на средносрочна рамкова инвестиционна програма (Приложение А), формулярът на проектен фиш (Приложение Б), Бюджет на проекта - Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране и Таблица 3: Недопустими разходи, ако има такива (Приложение Б1), Количествено-стойностна сметка (Приложение Б2), Остойнотени технически спецификации (Приложение Б3) трябва да бъдат представени и на електронен носител (на компактдиск). Представените електронни файлове трябва да съдържат идентично предложение на това, което е представено на хартия. Всеки елемент от проектното предложение (Приложения А, Б, Б1, Б2, Б3) трябва да бъде представен като отделен и уникален електронен файл (например Формулярът на средносрочна рамкова инвестиционна програма не трябва да бъде разделен на няколко файла).

За улеснение на обработката на проектните предложения, моля представете оригинала и 2-те копия, отпечатани на хартия във формат А4, подвързани отделно и ясно обозначени като „оригинал” и „копие”.

Указаният по-горе набор от документи трябва да бъде опакован надеждно.

5.2. Как и къде се изпращат рамковата инвестиционна програма и проектните фишове

Попълнените формуляри за кандидатстване със съответните приложения трябва да бъдат подадени в запечатан плик с препоръчана поща, по куриер или да бъдат доставени на ръка на следния адрес:

гр. София пощ. код 1202, ул. "Св. Св. Кирил и Методий" № 17 – 19,
Министерство на регионалното развитие и благоустройството,
Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,
Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”.

При получаване на попълнените формуляри за кандидатстване със съответните приложения към тях на конкретния бенефициент се издава разписка с подпис и дата.

На плика, съдържащ целия пакет за кандидатстване, трябва да бъде написано следното:

Бюджетна линия:	BG 161PO001/3.1-01/2008
Приоритетна ос:	3. „Устойчиво развитие на туризма”
Операция:	3.1. ”Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”
Име на схема:	„Подкрепа за паметници на културата с национално и световно значение допринасящи за устойчивото развитие на туризма”
Пълното име на конкретния бенефициент:	.....
Пълният адрес за кореспонденция на конкретния бенефициент:	.....

ВАЖНО!

При получаване на пакета документи, средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове към нея се регистрират последователно в Информационната система за управление и наблюдение на Структурните фондове и Кохезионния фонд в България. Генерираният от системата регистрационен номер се използва при последваща кореспонденция с конкретния бенефициент във връзка с рамковата програма/ проектния фиш.

5.3. Краен срок за получаване на рамковата инвестиционна програма и проектните фишове

Крайният срок за получаване на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектни фишове за 2008 година е **31 Октомври 2008г.**

За 2009 година по Схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ ще могат да се подават проектни фишове **от 01 Юни до 30 Юни 2009г.**

За 2010 година по Схемата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ ще могат да се подават проектни фишове **от 01 Май до 31 Май 2010г.**

5.4. Допълнителна информация

Въпроси във връзка с попълването на формулярите за кандидатстване и изискванията по настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна помощ могат да се задават на:

Електронен адрес: opr@mrmb.government.bg,

Факс: 987 74 50, или

Адрес за кореспонденция: **гр.София пощ. код 1202,**

**ул. "Св. Св. Кирил и Методий" № 17–19,
Министерство на регионалното развитие и благоустройството,
Главна дирекция „Програмиране на регионалното развитие”,
Отдел „Изпълнение на програмните приоритети”**

Въпросите се задават **не по-късно от 21 дни преди съответния краен срок за получаване на проектни предложения**, като ясно се посочва номера на бюджетната линия на схемата за безвъзмездна помощ.

Отговорите на зададените въпроси се публикуват в рубриката „Въпроси-отговори” на интернет-страницата на Оперативната програма www.bgregio.eu **не по-късно от 11 дни преди съответния краен срок за получаване на предложенията.**

Във връзка с принципите за еднакво третиране на кандидатите Договарящият орган не може да дава предварително мнение относно приемливостта на даден кандидат или проектно предложение.

5.5. Оценка на средносрочната рамкова инвестиционна програма и на проектните фишове към нея

Средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове към нея се оценяват в съответствие с критериите, описани в настоящите Изисквания за кандидатстване. Критериите не подлежат на изменение по време на провеждането на процедурата.

Оценката се документира чрез попълването на оценителни таблици. Оценката на средносрочната рамкова инвестиционна програма и на проектните фишове към нея включва следните етапи:

- I. Оценка на административното съответствие.**
- II. Оценка на допустимостта.**
- III. Оценка на качеството (техническа и финансова оценка).**

Всички етапи на оценката се извършват от Оценителна комисия, назначена със заповед на ръководителя на Договарящия орган.

5.5.1 Оценка на административното съответствие

Оценката на административно съответствие включва проверка за спазването на следните изисквания:

- Средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове към нея се отнасят за схемата, за която има обявена покана за представяне на средносрочна рамкова инвестиционна програма и проектни фишове;

- Формулярите за представяне на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове отговарят на всички формални изисквания и на образците, публикувани с настоящите Изисквания за кандидатстване;
- Всички придружителни документи, упоменати в контролния лист за проверка на административното съответствие, са представени съгласно изискванията.

В случай, че съществуват неясноти по подадените документи, оценителната комисия може да изиска допълнителна информация и/или документи, удостоверяващи подадената информация.

5.5.2. Оценка на допустимостта

Средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове, преминали оценката на административното съответствие, подлежат на „оценка на допустимостта“. Оценяването се извършва чрез прилагане на критерии за допустимост.

Оценката за допустимост на рамковата инвестиционна програма и проектните фишове включва проверка за спазването на следните изисквания:

- Съответствие с допустимите дейности по настоящата схема;
- Съответствие с приетата от Комисията по култура към НС през 2006 г. Концепция за развитието на българската култура;
- Съответствие с минималния/ максималния размер на допустимите разходи по проектните фишове към средносрочната рамкова инвестиционна програма;
- Съответствие с минималния размер на национално съфинансиране;
- Съфинансирането от ОПРР /ЕФРР/ е в рамките на максималния допустим праг;
- Рамковата инвестиционна програма и проектите към нея предвиждат мерки, свързани с публичността и разпространението на информация, съгласно изискванията за кандидатстване;
- Съответствие на рамковата инвестиционна програма с хоризонталните политики на ЕО (насърчава се равнопоставеността и социалното включване, устойчивото развитие и опазването на околната среда, създава се добавена стойност, използват се иновативни подходи).

ВАЖНО!

Средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове към нея преминават към следващия етап на оценка (техническа и финансова оценка), само ако са получили положителен отговор („да“) на всички критерии за оценка на административното съответствие и на допустимостта, изброени по-горе.

5.5.3. Оценка на качеството (Техническа и финансова оценка)

”Техническа и финансова оценка” е оценка по същество на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове, която се извършва в съответствие с предварително оповестените критерии за оценка.

ТАБЛИЦА ЗА ОЦЕНКА НА ТЕХНИЧЕСКОТО И ФИНАНСОВО КАЧЕСТВО НА СРЕДНОСРОЧНАТА РАМКОВА ИНВЕСТИЦИОННА ПРОГРАМА И ПРОЕКТНИТЕ ФИШОВЕ

1.	Критерии за оценка на качеството на <u>средносрочната рамкова инвестиционна програма</u> (техническа и финансова оценка)	Максимална оценка	Точка от Формуляра на средносрочна рамкова инвестиционна програма
	1.1. Степен на съответствие с целите на операция 3.1 „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура” и на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	5	т. 2.1 и 2.2
	<ul style="list-style-type: none"> - Рамковата инвестиционна програма съответства на целта на операцията и връзката е точно, ясно и подробно описана; - Рамковата инвестиционна програма отговаря на общата цел и конкретните цели на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ; - Целите и задачите на рамковата инвестиционна програма са ясно структурирани и обосновани. 	Оценка 5	
	Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	1.2.Приложимост и реалистичност на предложените в рамковата инвестиционна програма действия за постигане на целите.	5	т. 2.3, 2.4
	<ul style="list-style-type: none"> - Предложените действия са добре дефинирани и структурирани; - Предложените действия са подходящи и необходими, съответстват на целите и очакваните резултати. Действията са насочени към постигане на целта на рамковата програма и очакваните резултати; - Предложените действия надграждат други подобни проекти, изпълнени върху целевата територия. 	Оценка 5	
	- Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	- Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	1.3.Налична система за управление и контрол на предложените в рамковата програма проекти.	5	т. 1.3, 1.4
	<ul style="list-style-type: none"> - Конкретният бенефициент има поне 2 години опит в изпълнението на дейности, подобни на тези, включени в рамковата инвестиционна програма. - Членовете на предложения екип имат опит в организация и/или управление и/или изпълнение на сходен тип дейности и/или проекти поне 2 години. 	Оценка 5	

	- Конкретният бенефициент има изграден управленски екип; разполага с човешки ресурс (постоянен или на временен договор), сходен поне с човешкия ресурс включен в рамковата инвестиционна програма;		
	- Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	- Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	1.4. Осигуряване на устойчивост (финансова и институционална) на резултатите от програмата.	5	т. 2.6
	- Предвидена е възможност ползите от рамковата инвестиционна програма за целевите групи да продължат да съществуват и след края на финансирането;	Оценка 5	
	- Конкретният бенефициент е посочил детайлно потенциалните източници за финансиране след приключване на рамковата инвестиционна програма и те са реалистични и надеждни;		
	- След приключването на рамковата инвестиционна програма ще има структури (като човешки ресурси и организация), които осигуряват продължаване на дейността;		
	- Представените доказателства относно устойчивостта на създадените структури са реалистични и надеждни.		
	- Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	- Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	1.5. Икономическа ефективност и ефикасност на предложените интервенции в рамковата инвестиционна програма	5 x 2	т.2.9
	- Конкретният бенефициент е избрал оптималния път (разходи/резултати/ефект) към решаване на проблема и представяне на търсените ползи;	Оценка 5 x 2	
	- От бюджета е видно, че изразходването на планираните средства е обосновано от наличната необходимост;		
	- Реалистичност (икономичност) на предвидените разходи (съпоставка с пазарните цени на съответните стоки/услуги.)		
	- Два от горепосочените критерии са изпълнени;	Оценка 3 x 2	
	- Един от горепосочените критерии е изпълнен;	Оценка 1 x 2	
	Обща максимална оценка:	30	
2.	Критерии за оценка на качеството на <u>проектните фишове</u> (техническа и финансова оценка)	Максимална оценка	Точка от Формуляра на проектен фиш
	2.1 Съответствие на проектния фиш		
	2.1.1. Степен на съответствие с целите на операция „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура” и настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	5	т.2.1
	- Проектът съответства на целта на операцията и връзката е точно, ясно и подробно описана;	Оценка 5	

<ul style="list-style-type: none"> - Проектът отговаря на общата цел и конкретните цели на настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ; - Целите и задачите на проекта са ясно структурирани и обосновани 		
Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
2.1.2. Съответствие с хоризонталните политики на ЕО (насърчава се равнопоставеността и социалното включване, устойчивото развитие и опазването на околната среда, създава се добавена стойност, използват се иновативни подходи)	5	т.6
<ul style="list-style-type: none"> - Проектът допринася за реализиране на принципа за осигуряване на равнопоставеност, превенция на дискриминацията и осигуряване на социално включване; - Проектът допринася за реализиране на принципа за устойчиво развитие; - Проектът допринася за подобряване на опазването на околната среда; - Проектът допринася за създаване на добавена стойност и предвижда иновативни подходи, в това число споделяне на добри практики 	Оценка 5	
Проектът допринася за реализиране на два от хоризонталните принципи	Оценка 3	
Проектът допринася за реализиране на един от хоризонталните принципи	Оценка 1	
2.2.Обосновка на проекта и методология		
2.2.1.Съответствие на проектния фиш с конкретните нужди и проблеми в сектора	5	т.2.3
<ul style="list-style-type: none"> - Направеният анализ демонстрира познаване на нуждите и проблемите на сектора; - При обосновката на предложението са използвани данни от международни, национални и регионални източници или документи, както и официални статистически данни и информация, проучвания от конкретния бенефициент; - Проектът е в съответствие с целите на приетата от Комисията по култура към НС през 2006 г. Концепция за развитието на българската култура и други приложими стратегически документи в сферата на културата; 	Оценка 5	
Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
2.2.2.Ясно дефинирани крайни бенефициенти и целеви групи.	5	т.2.4
<ul style="list-style-type: none"> - Заинтересованите страни, които имат отношение към решаване на проблема, са ясно идентифицирани; - Измежду заинтересованите страни са избрани и включени в проектния фиш тези, които имат най-пряко отношение към постигане на целта; - Проектът адресира по подходящ начин идентифицираните нужди и проблеми на целевите групи. 	Оценка 5	

	Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	2.2.3.Ясно дефинирани дейности, гарантиращи качеството на очакваните резултати от проекта.	5	т.3.1
	<ul style="list-style-type: none"> - Предложените дейности са подходящи и необходими, съответстват на целите и очакваните резултати; - Дейностите са описани подробно и обхватът и времетраенето им е напълно ясен - Предложените дейности допринасят за разнообразяване на туристическия продукт и укрепване на специализираните видове туризъм (особено културен) - Предложените дейности насърчават предлагането извън сезона, намаляване на сезонността и увеличаване на заетостта на легловата база в страната; 	Оценка 5	
	Три от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	2.2.4.Наличие на ясна методология за изпълнение на проекта. Ясен и изпълним план за действие.	5	т.3.2 и т.3.3
	<ul style="list-style-type: none"> - Предложените методи са подходящо избрани, добре структурирани и описани и ще доведат до постигане на заложените цели и резултати; Налична е връзката между тях и предложените дейности; - Методите са подходящо избрани с оглед предложения екип за реализация на проекта; - Времевият обхват на отделните дейности в плана за действие е реалистичен; разпределението на дейности във времето е балансирано и позволява гладко управление и изпълнение - Представена е информация за планираните процедури за избор на изпълнители от страна на конкретния бенефициент по ЗОП. 	Оценка 5	
	Два от горепосочените критерии са изпълнени	Оценка 3	
	Един от горепосочените критерии е изпълнен	Оценка 1	
	2.2.5.Ясно дефинирани резултати и продукти, реалистични и обективно измерими индикатори.	5	т. 4.1, 4.2
	<ul style="list-style-type: none"> - Резултатите и продуктите са ясно дефинирани и съответстват на предвидените дейности; посочени са очакваните продукти/резултати към всяка отделна дейност; - В предложението е описано как очакваните резултати допринасят за изпълнението на специфичните/конкретните цели на проекта, както и на рамковата програма и на операцията като цяло; - Индикаторите са ясни, конкретни и изчерпателни; - Източниците на информация са ясни и 	Оценка 5	

	<i>изчерпателни.</i>		
	<i>Три от горепосочените критерии са изпълнени</i>	Оценка 3	
	<i>Един от горепосочените критерии е изпълнен</i>	Оценка 1	
	2.3. Бюджет и ефективност на разходите		
	2.3.1.Реалистичен бюджет и ясна финансова обосновка на категориите разходи; съотношението между прогнозните разходи и очакваните резултати е задоволително	5 x 2	бюджет на проектния фиш
	<ul style="list-style-type: none"> - Очакваните резултати и ефект са напълно съпоставими с предвидените разходи; - Бюджетните пера са ясни, детайлни и връзката между разходи и резултати е видима; - Заложените количества са реалистични; - Заложените средства са добре разпределени за разходване във времето. 	Оценка 5 x 2	
	<i>Три от горепосочените критерии са изпълнени</i>	Оценка 3 x 2	
	<i>Един от горепосочените критерии е изпълнен</i>	Оценка 1 x 2	
	Обща максимална оценка:	45	

Методология за техническа и финансова оценка на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове:

Критериите за оценка са обособени в раздели и подраздели. Всеки подраздел получава 1, 3 или 5 точки по следната скала: 1 – слабо съответствие, 3 - частично съответствие и 5 - пълно съответствие.

ВАЖНО!

Минимално допустимият праг, под който рамковата инвестиционна програма се отхвърля е **18 точки.**

Проектни фишове, получили оценка **под 27точки,** не подлежат на класиране.

В резултат от техническата и финансова оценка на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове, Договарящият орган си запазва правото да отстрани заложените от конкретния бенефициент дейности, по препоръка на Оценителната комисия, в случаите, когато те са недопустими и/или са свързани с недопустими разходи. Договарящият орган си запазва правото да намали проектобюджета по препоръка на Оценителната комисия, в случаите, в които разходите са недопустими или не отговарят на пазарната им стойност, като се съблюдава изискването за процентно съотношение между отделните разходи.

ВАЖНО!

Проектните фишове се оценяват и класират в низходящ ред съобразно получената оценка до изчерпване на предвидения финансов ресурс по настоящата схема.

5.6. Списък на документите за кандидатстване

Конкретният бенефициент по настоящата схема за безвъзмездна финансова помощ следва да представи:

Основни документи:

- Формуляр на средносрочна рамкова инвестиционна програма – **Приложение А** към Изискванията за кандидатстване;
- Формуляр на проектен фиш - **Приложение Б** към Изискванията за кандидатстване;
- Бюджет на проектния фиш – **Приложение Б1** към Изискванията за кандидатстване (включва 3 таблици: Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране и Таблица 3: Недопустими разходи, ако е приложимо. Всички таблици на бюджета на проектния фиш следва да бъдат подписани и подпечатани от представляващия конкретния бенефициент;
- Автобиография на ръководителя на рамковата инвестиционна програма – **Приложение Г** към Изискванията за кандидатстване.

Техническа документация:

- **схема/карта на обекта/ите на интервенция, обяснителна записка, индикативна детайлна количествено-стойностна сметка и декларация** от главния архитект на общината, с която да декларира, че за предвидените строително-ремонтни дейности не се изисква одобрение на инвестиционен проект съгласно ЗУТ (*в случай, че не се изисква технически/работен проект съгласно ЗУТ*), заверени с подпис, печат на конкретния бенефициент и гриф „Вярно с оригинала“;
- **копие на идеен, технически или работен инвестиционен проект** съгласно ЗУТ и Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, придружен от подробна количествено-стойностна сметка по видове СМР, **разрешение за строеж съгласно чл.148 от ЗУТ** (*в случай, че се изисква технически/работен проект съгласно ЗУТ*), заверени с подпис, печат на конкретния бенефициент и текст „Вярно с оригинала“.

Количествено-стойностната сметка се представя съгласно **Приложение Б2** в един оригинал и три копия и в електронен формат (CD-Rom). Електронният вариант на документа трябва да съдържа идентична информация, както представения вариант на хартия. **Приложение Б2** следва да бъде подписано и подпечатано от представляващия конкретния бенефициент;

- **Доклад за оценка на съответствието със съществените изисквания към строежите или решение на експертния съвет на одобряващата администрация** съгласно чл.142, ал.6 от ЗУТ- копие заверено с подпис, печат на конкретния бенефициент и гриф „Вярно с оригинала“;
- **Разрешение от Националния институт за паметниците на културата** съгласно чл. 20 и 21 от Закона за паметници на културата и музеите и Закона за устройство на територията (*в случаи на дейности свързани с реставрация, консервация, експониране на недвижими паметници на културата, както и реконструкция/ремонт/ изграждане на техническа инфраструктура в техните граници и охранителните им зони*);
- **Решение по ОВОС (включително и нетехническо резюме на доклада за ОВОС за съответното инвестиционно предложение и информация относно проведените**

консултации с компетентните органи по околната среда, засегнатата общественост и, ако случаят е такъв, с други държави-членки) или Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, с което е преценено да не се извършва ОВОС или писмено становище от съответната РИОСВ, че инвестиционното предложение не е предмет на процедура по ОВОС по реда на ЗООС;

- Решение по чл.18 или съответно решение по чл.20 и решение по чл.28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;
- Остойнотени технически спецификации на оборудването и/или доставките, които трябва да бъдат закупени по проекта, когато е приложимо. Остойнотените технически спецификации се представят съгласно **Приложение Б3** в 1 оригинал и три копия и в електронен формат (CD-Rom). Електронният вариант на документите трябва да съдържа идентична информация, както представения вариант на хартия. **Приложение Б3** следва да бъде подписано и подпечатано от представляващия конкретния бенефициент;

Подкрепящи документи към средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове:

Към момента на кандидатстване конкретният бенефициент е длъжен да представи следните подкрепящи документи към средносрочната рамкова инвестиционна програма:

1. Копие от регистрацията си по ЕИК (БУЛСТАТ), заверено с подпис и печат на конкретния бенефициент и текст „Вярно с оригинала”.
2. Копие от ДДС регистрацията си, заверено с подпис и печат на конкретния бенефициент и текст „Вярно с оригинала”.
3. Годишен баланс за последната финансова година, за която счетоводните отчети са приключени - копие, заверено с подпис и печат на конкретния бенефициент и текст „Вярно с оригинала”.
4. Документ за собствеността върху недвижимия имот, обект на интервенция по проекта – копие, заверено с печат на конкретния бенефициент и текст „Вярно с оригинала” ;

Забележка: всички документи, представени като копия, трябва да бъдат заверени с подпис, печат на конкретния бенефициент и гриф “Вярно с оригинала”. Подкрепящите документи следва да са на български език.

5.7. Уведомяване относно решението на Договарящия орган

Конкретният бенефициент ще бъде уведомен писмено за решението на Договарящия орган във връзка със средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове.

Решението за одобряване на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове съдържа общия размер на отпусната безвъзмездна финансова помощ и списък на проектните фишове, одобрени за финансиране. Договарящият орган уведомява писмено

конкретния бенефициент за решението си в срок от 15 работни дни от издаване на решението за одобрение.

Важно!

Решението на Договарящия орган да отхвърли даден проектен фиш и/или да не предостави безвъзмездна финансова помощ е окончателно.

5.8. Условия, приложими към изпълнението на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове, след решението на Договарящия орган за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ

След одобряване на средносрочната рамкова инвестиционна програма и проектните фишове към нея и след постигане на взаимно съгласие Договарящият орган и конкретният бенефициент подписват **Рамково споразумение (Приложение Д)**, с което се определя реда и условията, при които Управляващият орган ще повери на конкретния бенефициент управлението на проектите, включени в средносрочната рамкова инвестиционна програма.

Одобрената Средносрочна рамкова инвестиционна програма и проектните фишове представляват неразделна част от Рамковото споразумение.

След сключване на Рамковото споразумение, Договарящият орган и конкретният бенефициент подписват отделен **договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Регионално развитие” за всеки одобрен проект**, включен в средносрочната рамкова инвестиционна програма.

Правата и задълженията, които възникват за конкретния бенефициент, са описани в приложения стандартен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ – специални и общи условия (**Приложения Е1 и Е2**).

5.8.1. Специални условия, приложими при изпълнението на проектите

Всички допустими разходи (надлежно доказани със съответната фактура или друг допустим счетоводен документ) могат да бъдат представени за плащане само веднъж – т.е. разходите, за които е поискана безвъзмездна финансова помощ не могат да бъдат представяни за плащане към други източници.

Конкретният бенефициент е задължен да докладва и отчита изпълнението на дейностите по проектите към средносрочната рамкова инвестиционна програма в съответните отчетни форми/формати и документи.

Конкретният бенефициент е задължен да осигури директен достъп на представители на Договарящия орган и/или на одитиращи институции да извършат проверка на място на резултатите от изпълнението на проектите.

Конкретният бенефициент трябва да води точна и редовна документация и счетоводна отчетност, отразяващи изпълнението на отделните проекти, използвайки подходяща и адекватна електронна система.

В съответствие с Указания на Министъра на финансите (№91-00-502/27.08.2007 г.) относно третиране на данък върху добавената стойност като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, издадени на основание §6 от Преходните и заключителни разпоредби на ПМС №62/21.03.2007 г., бенефициентите са отговорни за администриране на процеса на определяне на данък върху добавената стойност като допустим разход. ПМС №62/21.03.2007г. въвежда понятието „възстановим данък добавена стойност“ и го определя като недопустим разход за съфинансиране от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Конкретният бенефициент ще следва Указанията на Министъра на Финансите за определянето на ДДС като възстановим и като невъзстановим (допустим разход), за оформянето на искането за плащане, за документалната отчетност, както и всички други свои задължения по Указанията (**Приложение И** към настоящите Изисквания) във връзка с получаване на средства от Договарящия орган.

Дълготрайните материални и нематериални активи, придобити от конкретния бенефициент изцяло или частично с предоставената безвъзмездна помощ, не могат да бъдат прехвърляни на трети страни по време на изпълнението на проекта и в определен период след неговото завършване, съгласно т.7.2 от Общите условия към договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР (**Приложение Е2**). В случай на нарушение на тези условия, средствата, получени като безвъзмездна финансова помощ, се възстановяват в пълния им размер от бенефициента.

5.8.2 Окончателен размер на безвъзмездната финансова помощ, предоставена от Договарящия орган

Общата сума, която Договарящият орган ще изплати на конкретния бенефициент, не може да надвишава максималния размер на помощта. Размерът на безвъзмездната финансова помощ по договора е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи, извършени от конкретния бенефициент. Недопустими разходи не подлежат на възстановяване.

5.8.3 Невъзможност да се изпълнят целите на проекта

Ако конкретният бенефициент не може да изпълни дейностите, заложи в договора, Договарящият орган има правото да спре плащанията цялостно или частично, в зависимост от невъзможността за изпълнение на задълженията от страна на конкретния бенефициент.

5.8.4 Промени в договора и бюджета

Изменение на договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ се извършва чрез сключване на анекс (допълнително споразумение) към договора по взаимно съгласие на

страните. В случаите, когато промяната в бюджета или описанието на проекта не засяга основната цел на проекта, а финансовият ефект от промяната се ограничава до прехвърляне на средства в рамките на едно основно бюджетно перо или до прехвърляне на средства от едно основно бюджетно перо в друго в размер по-малък от 15% от договорената стойност на бюджетните пера, конкретният бенефициент има право да приложи изменението, за което уведомява писмено Договарящия орган.

Задължително се изисква подписване на допълнително споразумение при промяна на първоначалните стойности на бюджетните пера, когато се извършва преразпределение на средствата в бюджета на проекта, водещо до увеличаване или намаляване с повече от 15% на договорените в бюджета стойности по бюджетни пера.

Недопустими са промени в бюджета на договора, водещи до увеличаване на първоначално договорения процент и размер на безвъзмездната финансова помощ по договора и/или водещи до превишаване на средствата по бюджетни пера, за които има нормативно определен размер.

5.8.5 Плащания

Плащанията от Договарящия орган към конкретния бенефициент ще се извършват във формата на авансово, междинно/ междинни и окончателно плащания.

Авансовото плащане е в размер до 10 % от стойността на общите допустими разходи при проекти на стойност над 1 милион лева и до 20% от стойността на общите допустими разходи по сключен договор за безвъзмездна финансова помощ във всички останали случаи.

Междинно/междинни и окончателно плащания се извършват на базата на действително извършени разходи и след представяне от конкретния бенефициент на искане за плащане, придружено от междинен/ междинни и окончателен финансов отчет.

5.8.6 Наблюдение на изпълнението на проектите и постигане на заложените резултати

Съгласно правилата на Регламент 1083/2006 г. (чл. 60(b)) и 1826/2006 г. (чл. 13(2)), Договарящият орган или упълномощените от него лица трябва да извършват проверки за удостоверяване на административните, финансовите, техническите и физическите аспекти на проектите. Проверките могат да бъдат както административни – проверка на документи, предоставени за възстановяване на разходи, така и проверки на място за изпълнение на дейностите, заложи по проектите.

5.8.7 Отчитане на проектите

Конкретният бенефициент трябва да води точна и редовна документация и счетоводни отчети, отразяващи изпълнението на проектите към средносрочната рамкова инвестиционна програма, използвайки подходяща система за документация и счетоводно отчитане.

Конкретният бенефициент е задължен да пази цялата документация по проектите за срок от **три години след приключването на Оперативната програма**, освен ако в специален закон не е посочен по-дълъг срок в съответствие с чл. 90 от Регламент на Съвета № 1083/ 2006г.

След приключване на дейностите по всеки един от проектите към средносрочната рамкова инвестиционна програма, конкретният бенефициент е задължен да изготви и представи **окончателен технически доклад и окончателен финансов отчет**, попълнени по образец на Договарящия орган (**Приложения Е1-V и Е1-VI**), относно тяхното изпълнение и постигнати резултати. Окончателният доклад трябва да посочва и постигането на резултатите и целите на съответния проект чрез предварително зададените индикатори, както и да показва реалното изпълнение на заложените стойности на индикаторите. Докладът трябва да описва и основните проблеми, възникнали по време на изпълнението на съответния проект, както и как тези проблеми са били решени или причините за това да не бъдат преодолени. В случай, че не са постигнати резултатите от проекта или предварително зададените стойности на индикаторите, трябва да бъде предоставено подробно обяснение за причините.

Конкретният бенефициент трябва да води прецизни и редовни доклади и прозрачни сметки за изпълнението на проектите.

Към окончателния финансов отчет конкретният бенефициент трябва да приложи документи, удостоверяващи заприходяването на закупеното по съответния проект оборудване.

5.8.8 Генериране на приходи

Проект, генериращ приходи е този проект, който включва инвестиция в инфраструктура, чието използване генерира приходи през периода на неговото изпълнение, както и през съответния последващ референтен период. Приходите включват приходи получени от продажби, рента, услуги, събиране на такси, предоставяне на услуги срещу заплащане или други еквивалентни приходи, които се получават директно от ползвателите на инфраструктурата, изградена по проекта.

Генериране на приходи е всяка дейност, включваща предоставяне на услуга срещу заплащане, или дейност, която във всеки случай ще позволи на организацията да генерира приходи. Печалбите на проекта трябва да бъдат взимани под внимание, така че приносът на ЕС да бъде относим към националното съфинансиране и да не се допуска свръхфинансиране.

ВАЖНО: Проекти, имащи потенциал за генериране на приходи трябва задължително да съдържат финансов анализ.

Финансовият анализ трябва да бъде подготвен от независим експерт. Сумата, необходима за извършване на финансов анализ може да бъде заложена като разход в бюджета на проекта.

Подробни указания относно извършването на финансови анализи за проекти, генериращи приходи, се съдържат в Указанията за проекти, генериращи приходи (**Приложение Й**).

За проектите, които не генерират приходи през периода на изпълнението си, както и през съответния последващ референтен период следва да се попълни Декларацията съгласно Приложение В2.

5.8.9 Публичност

Проектите към средносрочната рамкова инвестиционна програма трябва да предвиждат мерки за публичност и информираност за популяризиране на получената финансова подкрепа от Оперативна програма „Регионално развитие” чрез Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) в съответствие с правилата на ЕС за комуникация и визуализация, предвидени в чл. 8 от Регламент 1828/2006 г. на Комисията и приложение 1 към него и с Насоките за осъществяване на мерките за информация и публичност от бенефициентите на ОПРР (Приложение 3).

5.9. СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

Документи за ПОПЪЛВАНЕ	ПРИЛОЖЕНИЕ А: Формуляр на средносрочна рамкова инвестиционна програма, Контролен лист 1 и Контролен лист 2 за проверка.
	ПРИЛОЖЕНИЕ Б: Формуляр на проектен фиш, Контролен лист 1 и Контролен лист 2 към формуляра на проектен фиш.
	ПРИЛОЖЕНИЕ Б1: Бюджет на проекта (Таблица 1: Общи допустими разходи, Таблица 2: Източници на финансиране, Таблица 3: Недопустими разходи);
	ПРИЛОЖЕНИЕ Б2: Количествено-стойностна сметка.
	ПРИЛОЖЕНИЕ Б3: Остойностени технически спецификации за доставка.
	ПРИЛОЖЕНИЕ В1: Декларация, че проектът не е финансиран от национални програми с публично финансиране, европейски програми или други донорски програми. ПРИЛОЖЕНИЕ В2: Декларация, че проектът не генерира приходи. ПРИЛОЖЕНИЕ В3: Декларация, че не е необходим ОВОС;
Документи за ИНФОРМАЦИЯ	ПРИЛОЖЕНИЕ Г: Формуляр на автобиография на ръководителя на рамковата инвестиционна програма.
	ПРИЛОЖЕНИЕ Д: Проект на рамково споразумение.
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1: Проект на стандартен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-II: Образец на Искане за плащане;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-III: Образец на Междинен доклад (технически);
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-IV: Образец на Окончателен доклад (технически);
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-V: Образец на Междинен и Окончателен финансов отчет;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VI: Формуляр на автобиография на ръководителя на проекта;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VII: Декларация за собствен принос;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Е1-VIII: Образец на запис на заповед;
	Приложение Е2: Общи условия към финансираните договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОПРР.

	ПРИЛОЖЕНИЕ Ж: Декларация за нередности.
	ПРИЛОЖЕНИЕ Ж-1: Уведомително писмо за осчетоводени нередности;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Ж-2: Уведомително писмо за осчетоводени върнати суми по нередности;
	ПРИЛОЖЕНИЕ XVII: Указания за съхранение на документите по Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013 г.;
	ПРИЛОЖЕНИЕ 3: Насоки за осъществяване на мерките по информация и публичност от бенефициентите по ОПРР.
	ПРИЛОЖЕНИЕ И: Указания на Министерство на финансите № 91-00-502/27.08.2007 г. за третиране на ДДС като допустим разход при изпълнение на проекти по Оперативните програми, съ-финансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС. Указания на Министерство на финансите ДНФ No.01/27.08.2007г. относно условията и реда за изплащане на безвъзмездна финансова помощ със средства на Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз и кореспондиращото национално законодателство. Указания на Министерство на финансите ДНФ No.02/31.08.2007г. относно сертифициране на разходите по Оперативни програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз. Указания на Министерство на финансите ДДС № 06/ 04.04.2008 г. относно редът и начинът за предоставяне и отчитане на средствата на Националния фонд от структурните фондове на ЕС и от Кохезионния фонд, както и на средствата на Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие“.
	ПРИЛОЖЕНИЕ И-1: Декларация за съгласие за предоставяне на информация във връзка с ДДС от компетентните органи по приходите;
	ПРИЛОЖЕНИЕ И-2: Информация за размера на невъзстановимия данък върху добавена стойност, който се включва като допустим разход по проекта;
	ПРИЛОЖЕНИЕ Й: Указанията за проекти, генериращи приходи.
	ПРИЛОЖЕНИЕ К: Общини изключени от подкрепа по настоящата схема